

Courage and creativity of the hero of the second world of samig abdullaev in youth education

Abdusattor ERGASHEV¹

Academy of the Ministry of Emergency Situations of the Republic of Uzbekistan

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2022
Received in revised form
10 September 2022
Accepted 25 October 2022
Available online
15 November 2022

Keywords:

art,
museum,
historical evidence,
unique art,
work,
rich history,
power,
youth,
school,
special,
factory,
fire,
courage,
heroism,
lecture,
country,
patriot.

ABSTRACT

The article examines the contribution to the victory of Uzbek artists during the Second World War, their courage and perseverance, active participation in education of young artists by the example of their creations, as well as active participation in many exhibitions in recent years after the world war. The great deeds carried out by our nation during the war years expressed their strong will and heroism, and the courage of our ancestors was of great importance in educating young people in the spirit of patriotism.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss5-pp159-164>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Department of Engineering Protection of Population and Territories Senior Teacher, Associate Professor, Academy of the Ministry of Emergency Situations of the Republic of Uzbekistan. E-mail: ergashevabdusattor1805@gmail.com.

Иккинчи жаҳон уруши қаҳрамони самиф абдуллаев жасорати ва ижодининг ёшлар тарбиясидаги аҳамияти

Калит сўзлар:

санъат,
музей,
тарихий далиллар,
ноёб санъат,
асар,
бой тарих,
қудрат,
ёшлар,
мактаб,
махсус,
завод,
фабрика,
олов,
жасорат,
қаҳрамонлик,
маъруза,
юрт,
ватанпарвар.

АННОТАЦИЯ

Мақолада муаллиф Иккинчи жаҳон уруши йиллари ўзбек рассомларининг ғалабага қўшган ҳиссалари, жасорати ва матонати, босиб ўтган оловли йиллари ва яратган асарлари мисолида ёш рассомларни тарбиялашдаги фаол иштироклари, урушдан сўнгги йилларда тез орада республикаимиз рассомларининг халқаро майдонга чиқиб, кўпгина кўرғазмаларда фаол иштирок этишлари ёритилган.

Уруш йилларида халқимиз томонидан амалга оширилган буюк ишлар, унинг кучли ирода ва қаҳрамонлигини, ота-боболаримиз жасорати ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашда катта аҳамият касб этганини ифодалаган.

Мақолада Ўзбекистон халқ рассоми, хизмат кўрсатган маданият ходими, Совет Иттифоқи қаҳрамони Самиф Абдуллаев рассом ва маданият ходими сифатида ёшлар тарбияси билан бирга она-табиат ва жамиятда бўлаётган ўзгаришларни эътиборсиз қолдирмагани, унинг яратган асарларидаги гўзаллик сирлари одамларни эзгуликка етаклагани, ёшлар тарбиясига алоҳида аҳамиятли бўлгани ҳақида сўз боради.

Мужество и творчество героя второй мировой войны самига абдуллаева в воспитании молодежи

Ключевые слова:

искусство,
музей,
исторические
свидетельства,
уникальное искусство,
работа,
богатая история,
власть,
молодежь,
школа,
особенный,
завод,
фабрика,
огонь,
мужество,
героизм,
лекция,
страна,
патриот.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается вклад в победу со стороны узбекских художников во время Второй мировой войны, их мужество и настойчивость, активное участие в воспитании молодых художников на примере своих творений, а также активное участие во многих выставках в послевоенные годы. Великие дела, проведенные нашим народом в годы войны, выразили его сильную волю и героизм, а мужество наших предков имело большое значение в воспитании молодежи в духе патриотизма.

КИРИШ

Иккинчи жаҳон уруши йиллари ўзбек рассомлари учун катта синов бўлди. Улар ғоявий жиҳатдан чиниқдилар, ғалаба учун хизмат қиладиган асарлар яратишга ҳаракат қилдилар. Уруш йилларида юртимизга Москва, Ленинград, Киев, Харьков бадий институтлари эвакуация қилинганди. Улар билан бирга келган етук санъаткорлар – Д. Моор, В. Фаворский ва бошқалар ташриф буюриб, ўз тажрибалари билан ёш рассомларни тарбиялашда фаол иштирок этдилар.

Ўзбекистон тасвирий санъати жуда қисқа вақтда ривожланиб, катта ютуқларга эришди. Республикамиз рассомлари халқаро майдонга чиқиб, кўпгина кўрғазмаларда фаол қатнашдилар. Улар Ўзбекистон номини ва байроғини жаҳон миқёсида баланд кўтаришда ўз ҳиссаларига эга бўлдилар.

Иккинчи жаҳон уруши қаҳрамони Самий Абдуллаевнинг яратган асарларида ўлкамизнинг гўзаллиги ва бепоёнлиги, табиат кўринишидаги кўркемликни тўлақонли ифодаланган. Ушбу ишлар юзлаб ёшларни тарбиялади. Уларни ўз давомчилари сифатида шакллантирди.

МАВЗУГА ОИД АДАБИЁТЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИ

Иккинчи жаҳон урушидан сўнг халқ хўжалигини тиклаш ишларини олиб бориш билан биргаликда Ўзбекистон олимлари олдида фанларни жадаллаштириш, ёш кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, ёш олимлар сафини кенгайтириш, тарихни ўрганиш, турли санъат намоёндаларининг босиб ўтган йиллари бўйича илмий изланишларни олиб бориш каби ишлар белгиланган эди.

Ушбу вазифаларни амалда бажаришда Ўзбекистоннинг истеъдодли тасвирий санъат олимлари, рассом ва ҳайкалтарошлари А.Н. Волков, Н.Г. Карахан, А.В. Николаев (Усто Мўмин), Б. Хамдамий, М. Набиев, Ф. Фадеев, Л. Насреддинов, Х. Рахимов, Искандар Икромов, Чингиз Аҳмаров, Малик Набиев, Маннон Саидов, Дамир Рўзобоев, Илҳом Жабборов, Жавлон Умарбеков, Неъмат Ҳакимов, Осимхон Восихонов, Темур Саъдуллаев, Ғофур Абдурахмонов кабилар катта роль ўйнадилар [1].

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Самий Абдуллаев урушдан сўнг унга юклатилган вазифалардан ташқари ёшларни ватанпарварлик руҳида тайёрлашда ўзининг босиб ўтган ҳаёти, уруш йилларида кўрган ва кечирган қийинчиликлари, кўрсатган қаҳрамонлиги, Ватанга бўлган муҳаббати билан ёшларга ўрнак бўлди.

Унинг урушдан кейинги асарларида пахтачилик, боғбончилик каби мавзулар ҳам четлаб ўтилмаган. Рассом Самий Абдуллаев санъатида ҳайратомуз даражада келажакни бутун қувончлари билан тараннум этди. Унинг кўрғазмаларида ва экспозицияларида жонажон Ўзбекистоннинг манзараларига кенг ўрин берилганлигининг, асарларида гўзал ва сахий ўзбек замини мадҳ этилишининг сабаби ҳам шунда.

Рассомнинг бу каби ижодлари ёшларни маданиятга, тарбияга чақиради, гўзал она-заминимизни асраб-авайлашга, севишга ва ардоқлашга ундайди ва албатта, фарзандларимизни, келажакдаги барча авлодларни киндик қонимиз тўкилган она-юртимизни кўз қорачиғидай асрашга ва гўзал ҳолда сақлаб қолишга чорлайди [2].

ТАҲЛИЛ ВА НАТИЖАЛАР

Самий Абдуллаев ўзининг фаолияти даврида мактабларда, турли ўрта махсус ва олий билим юртларида ўқувчи ва талабалар, завод ва фабрикаларда ишчи ва хизматчилар билан кўп учрашувлар ўтказди. Уларга ўзининг босиб ўтган оловли йўлларитўғрисида кўп маърузалар қилди ва ёшларни ўз юртини севишга, ватанпарвар инсон бўлишга чақирди.

Самиғ Абдуллаев ёшларда ватанига, туғилиб ўсган ерига, ўраб турган табиатга муҳаббатни уйғотиш мақсадида бир қанча жанрларда асарлар яратган. Унинг бу мавзуларга оид “Лолалар олма билан” (1978 й.), “Нозик гуллар” (1981 й.), “Сирень апелсинлар билан”, “Наъмат”, “Гуллар ва анорлар” (1984 й.), “Сирень ва мевалар” (1986 й.), “Гладиолус мевалар билан” (1991 й.) номли асарларини мисол қилсак бўлади.

Санъатшунос олим, фан доктори Р.Х. Такташ ҳам Санъат музейи директори Самиғ Абдуллаев тўғрисида жуда илиқ фикрлар билдирган.

Буюк инсон, созгар, санъаткор, чолғулар устаси, Санъат музейига мунтазам равишда ташриф буюриб турадиган Усто Усмон Зуфаровнинг назарига ўзининг санъат асарлари билан тушган ва унда ижобий таассурот қолдирган, у рассом томонидан яратилган асарларга ва ижодкорга нисбатан хурмат билан муносабатда бўлган.

Уруш туфайли Самиғ Абдуллаев узоқ йиллар санъатдан йироқ бўлган бўлса-да, урушдан кейинги йилларнинг бошидаёқ, у тез орада ўзи севган санъат оламига кириб борди ва бир-бирдан ажойиб асарлар яратди. Рассомнинг яратган асарлари “Роялдаги қиз” (1958), “Ишчи-деҳқон қўйлагидаги аёл” (1957), “Резида” (1955), “Ўқувчи қиз”, “Китоб билан қиз” (1957) ва бошқалар бўлган. Унинг ҳарбий ватанпарварлик руҳида яратган асарлари ҳам кўп [3].

Ўзбекистон Давлат санъат музейи собиқ илмий ходими М.А. Богатирева ўз илмий мақолаларида Самиғ Абдуллаевнинг босиб ўтган ҳаётига, урушдан кейинги фаолиятига алоҳида урғу берган. Самиғ Абдуллаев мисолида у ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга алоҳида эътибор қаратган. Иккинчи жаҳон уруши иштирокчиларининг босиб ўтган жанговар йўллари, кўрсатган қаҳрамонликлари, мардликлари ва жасоратлари мисолида тарбиялашда М.А. Богатыреванинг “Менинг полкдаги хизматдошларим” ва бошқа шунга ўхшаш асарлари ёшлар тарбиясида муҳим манба ҳисобланган ва музейга ташриф буюрувчилар томонидан юқори баҳоланган, дейди М.А. Богатирева. Самиғ Абдуллаевдаги мустаҳкам ирода ва педагогик қобилият, шунингдек, ҳақиқатгўйлик ҳаммага хуш келарди. Уни ҳамма хурмат қиларди ва шу билан бирга “устоз” деб биларди [4].

Ўзбекистон рассомлар Академияси президиуми аъзоси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, давлат мукофоти совриндори Бурмакин Владимир Иванович Самиғ Абдуллаевнинг шогирди устози ҳақида шундай дейди:

“Самиғ Абдуллаевнинг ички дунёси чиройли бўлган. Жуда маданиятли ва ҳақиқатгўй эди. У ноҳақ, ғурусиз ва ёлғончи инсонларни ёмон кўрарди. У “рассом” деган инсоннинг, улуғ ҳунар эгаси образини ўзи билан олиб юрар ва жуда ардоқлар эди. Чунки у ўз касбига жуда содиқ инсон бўлган. Унинг маънавий дунёси кенг ва бой эди. Санъат музейи директори лавозимида ишлаганида ўзбек ва жаҳон мумтоз асарларига жуда эътиборли бўлган. У қобилиятли инсонлар билан жуда тез тил топа оларди. Уларнинг ёзган ва чизган меҳнатларини қандай кўринишга эга бўлмасин, юқори баҳолаб, уларга руҳан далда берарди. Унда инсонларни тинглай олиш қобилияти кучли эди. Фикрларни тўла ва мукамал тинглаб, кейин ўзининг фикр ва мулоҳазаларини айтарди. Нафақада бўлсалар-да, кўпдан-кўп шогирдларни тарбиялади. Узоқ йиллар давомида ишлаб, нафақага чиққан Давлат санъат музейига кўп ташриф буюрарди, уни таклиф қиладиганлар кўп эди. Республика ва жаҳон миқёсида ўтказиладиган турли кўргазмаларда фаол иштирок этарди, кўргазмаларга ёшларни жалб қилишни сўрарди”.

Самиғ Абдуллаев 81 йиллик умрини беҳуда кечирмади, унинг болалигидан тортиб, умрининг охиригача ота-онасига, яқинларига, Ватанига, ишига, касбига ва дўсту-биродарларига содиқ ва вафодор инсон бўлиб яшади. Ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашда катта ва бебаҳо ишларни амалга оширди. Иккинчи жаҳон уруши қаҳрамони, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби каби унвон ва лавозимларга у ўзининг инсонийлиги, ватанпарварлиги, ишига бўлган муҳаббати, камтарлиги ва албатта жасур ва мард инсон бўлганлиги учун эришди. Ўзбекистоннинг буюк келажиги, унинг тинчлигини таъминлаш ва баркамол авлодни ўқитиш ва тарбиялаш мақсадида тинмай меҳнат қилди.

Ёшларни Ватанни севишга, ардоқлашга, уни ҳар бир қарич ерини кўз қорачиғидай асрашга чақирарди. 4 нафар фарзандини ўқитди, олий маълумотли бўлиши учун замин яратди. Ўзбекистонимизнинг етук инсонлари этиб тарбиялади. Рустамжон ўғли отасининг йўлидан борди, у ҳам Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби бўлди, ҳалигача ёшларни ўқитади, тарбиялайди.

“Мен, талабаларни ўқитиш ва тарбиялашимда, уларга отамнинг босиб ўтган оловли йўлларини, қаҳрамонликларини, жасорати ва мардлигини мисол қиламан. Уларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, ватанга содиқ фарзанд бўлиш, уни кўз қорачиғидай асраш, мард ва жасур инсон бўлиш кераклиги тўғрисида батафсил тўхталаман”, – деб эслади Самиғ Абдуллаевнинг иккинчи ўғли Рустамбек Абдуллаев, Ўзбекистон республикаси санъат арбоби, санъатшунослик фольклори доктори, Ўзбекистон Давлат консерваторияси профессори.

Низомий номидаги Тошкент давлат педогогика университети профессори, Ўзбекистон рассомлар Академияси президиуми аъзоси, ёзувчи-рассом Салпинкиди Янис Панаётович шундай ёзади.

“Абдуллаев Самиғ Файзуловични яхши танирдим. Мен у инсонни рассом эканлигини, санъат асарлари яратишини ва энг аввало, Совет Иттифоқи қаҳрамони эканини билардим. Бўш вақт топдимми, Самиғ ака билан учрашишга интилар эдим. Ундан санъатга тааллуқли бўлган кўплаб сиру саноатларни ўрганса бўларди. Менга Самиғ аканинг самимийлиги жуда ёқар эди. Совет Иттифоқи қаҳрамони, “Олтин юлдуз” ордени соҳиби эканлигини ҳам билдирмасди. У оддий ва самимий инсон эди.

Эсимда Самиғ Абдуллаев биз ёш талабаларга Иккинчи жаҳон уруши тўғрисида кўп маълумотларни айтиб берган, айнан ўзи жанг қилган фронт, қуролдош дўстлари ва қўлга киритган ютуқлари тўғрисида батафсил ҳикоя қилган. Ҳамма унинг кўксига ярқираб турган орден ва медаллар билан қизиқарди. Унга “Қаерда”, “қандай қилиб”, “нима учун” деган саволлар бериларди. Самиғ Абдуллаев эринмай барча берилган саволларга тўлалигича ва маъноли жавоблар қайтарар эди.

Ҳар бир ёш рассомнинг Самиғ Файзулович билан танишгиси ва ундан санъат сирларини ўргангиси келарди. Самиғ Абдуллаев амалиётчи ва таниқли рассом бўлишига қарамай, таниқли рассомлардан сабоқ олиш, янада кўпроқ билим ўрганишга қаттиқ интилар эди. Турли жанрда портретлар ва натюрмортлар яратарди. У жуда ақлли ва хушфеъл эди. Ёш кадрлар билан ишлашни, уларга билим ва кўникма беришни хуш кўрарди.

А. Абдуллаевнинг “А. Ҳидоятлов портрети”, Л. Абдуллаевнинг “Қаҳрамонни кутиб олиш”, Ў. Тансиқбоевнинг “Қайроққум ГЕСида тонг”, Р. Аҳмедовнинг “Оналик ўйлари”, Р. Тимуровнинг “Самарқанд”, Ю. Елизаровнинг “Ўзбекистон

санъаткорлар гуруҳи портрети”, Н. Карохоннинг “Олтин куз”, В. Фадеевнинг “Соқчи аёл”, М. Саидовнинг “Хирмонда”, Ч. Аҳмаровнинг деворий расмлари ва бошқалар ўзбек санъати тарихида ўзларининг муносиб ўрнини эгаллади. Ушбу асарларда Ватанга бўлган муҳаббат, урушдан кейинги йилларда юртимизда халқ хўжалигини тиклаш мавзулари акс этган эди. 1941–1945 йилларда ота-боболаримиз Совет армияси таркибида уруш қилган бўлсалар-да, улар бизнинг порлоқ келажагимиз учун ўзларининг жонини фидо этганлар, ўзларининг туғилиб ўсган Ватани, ўлкалари тўғрисида қайғурганлар [6].

Самиғ Абдуллаев ёшларнинг маънавий тарбиясига ҳам алоҳида эътибор берди. Унинг кўп асарларида табиатга ва ёшларга бўлган ҳурмат, эътибор, ватанпарварлик руҳи майин шакл-шамойили, ранг ва ёруғлик уйғунлиги билан ажралиб туради. Асарлар композицияси содда ва тушунарли, теран ва мазмундор, қарашлар кенглиги ва юксак маҳорати билан ажралиб туради.

Самиғ Абдуллаев ёшлар тарбиясида эзгу мақсадни излади, тинимсиз ижодий меҳнат қилди, ёшларнинг ижтимоий ва маънавий муаммоларини ҳал этишга ҳаракат қилди. Ҳудди шу нуқтаи назардан келиб чиқиб, асарлар яратди. Ёшларни ўзининг ҳаёти ва меҳнати мисрлигида тарбиялади, уларнинг ички ва ташқи гўзалликни ҳис этишига эътибор берди. Ватанпарварликни улуғлади, ҳалол меҳнат қилди. Ҳалқимизнинг ёрқин келажаги учун яшади. Ўсмир ва ёшларга санъат сирларини ҳар томонлама ўргатди. Мустақиллик даврида, айни янгиланиш, ривожланиш даврида ёш авлодни билимдон, яратувчан, юксак маданиятли ва мустақил мамалакат тақдири учун маъсул шахслар қилиб тарбиялашда жонбозлик кўрсатди [7].

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Иккинчи жаҳон уруши қаҳрамони, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби самиғ Абдуллаев Ўзбекистонда бадиий ижод ва халқ амалий санъатини янада ривожлантиришда, халқимиз тарихи ва бугунги ҳаётининг энг ёрқин саҳифаларини, мамлакатимизнинг эркин демократик тараққиётини акс эттирувчи асарлар яратишда ижодий жамоаларга, айниқса, ижодкор ёшларга ҳар томонлама кўмаклашди [8].

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Жўраев Т.Ж. Ватаннинг содиқ фарзандлари. Тошкент. 1964. – Б. 9–11.
2. Садыкова Н.С. Выставка музея истории народов Узбекистана к 40-летию Великой Победы. Ташкент. 1975.
3. Такташ Х. Живопись, графика, скульптура. Ташкент. 1977. – С. 4–9.
4. Богатырева М.А. Самиг Файзулович Абдуллаев. Каталог выставки. Ташкент. 1988. – С. 1–4.
5. Фан ва турмуш. – 2020. – 1–2-сон. – Б. 30–31. Вклад народа Узбекистана в победу над фашизмом. – Т.: “Узбекистан”, 2020. – С. 320.
6. Тўлқин Эшбек. Шарқ юлдузи журнали. № 11 (1832). Тошкент. 2019 й.
7. Такташ Р. Выставка произведений ветеранов войны и труда. Каталог № 34. Ташкент. 1991. – С. 2.
8. Пантюхин П.С. Галабанинг 50 йиллиги. Каталог №35. (15368–769). 1995. – Б. 1–2.
9. Усмонов Қ., Содиқов М. Ўзбекистон тарихи (1917–1991 йиллар). – Т., 202. – Б. 13–133.
10. Kushbakova M., Zarina Ruzimurodova, & Shahram Aslonov. (2020). Innovative Methods and Ways to Teach and Learn Foreign Language. ECLSS Online 2020a, 146.